

ՔԱՆԱՆԱԿԱՅԻՆ ԲՈՒԹՅՈՒՆ		
4. Գրքայի համարը	Տարեթիվը	Գրական արժեքը
»	24	80
»	25	80
»	26	40
»	27	40
Գրականաց	Տարեթիվը	»
»	28	24
Գրքի անունը	Տարեթիվը	»
»	29	24
Գրականաց համարը	Տարեթիվը	»
»	30	20
Գրքի անունը	Տարեթիվը	»
»	31	56
Օտար երկրից, առևտրային	Տարեթիվը	»
»	32	28
»	33	28

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakenny Belrmen Ma.

P.O.P.U.L.A.R U.S. b1 **U.S.G.OVERNMENT**

ከ ቆጠታ ህ.ህ.ህ.

Այս նպատակով մեր մասնավոր տեղեկությունքը հաստատուն մեր թողը՝ Թալանին տուած լուրերը, Գերմանը շատ տարբերեթէ հետէ այլերէ և մեծաւոր գործարաններ հաստատուած են Ենչկը Երմանի երեքաց վրայ, յԱմախուրը դէրը հիւպատոս մ'ալ ունին, Հոս Փրանսիացիք եւս այլերէ և մուտարի գործարաններ բացին, բայց կարծինք Գերմանաց չափ չլայողեցան, Այժմ չափ կողմուր դերման գաղթականաց ահաւոն հետեւածք և թէ՛ Գրմանաց ընդ հանուր գաղթալին շարժման, և թէ՛ Ամախուր մէջ իրենց ընտան յաղորդութեան, Ամախուրէն իւր, որոն շատ պանդուխտ չգալը կը վերագրուի երկրպագատաներու, նախ, Ամախուր գաւառին ընդհանուր բարեկարգութեան և հպանձառական բարեկարգութեան, որով Ամախացի կարող կը լինին Փրանսիական յերթերը բնակող դաւաճապաններն քիմ աւելի հասկալաւ աղբիւր, և երկրորդ, յԱմախուս բացուած այս գործարանաց, որք գործ կուտան հարեւաւոր Ամախացի Հայ աղաւթի և պատանեակ: Ամախուր թրուսիական և ֆրանսական գործարանաց անօրինք աւելի շատաւոր կը գտնեն տեղացիներ բանեցնել իրեն հասարակ գործաւոր, ջան իրենց գործին աւելի բարձր թուլանիքով երթնուր բերել, Բայց կարելի է որ մինեւ վերջն ապադեա չը

Նաև, չպիտի դարձմանսը եթէ
այսուհետեւ, գերման գաղթականները
գլխին փոքուն կտրի ուրիշ կէտերուն
վրայ, և գործարաններ ու վաճառա-
տուններ բանան: Ահա Ռուսիոյ ինդ
չի տար որ իւր սպանման վրայ գեր-
ման գործարաններով գերմանական գոր-
ծարան բացուի եւ արտադրու, կամ
բացուածները նոր ծախել տեսանան,
Գերմանը ցարի էրեւն գործարանիսն
համար մեծ ասպարէզ գտած էին ի Ռու-
սիայ, եւրոպական ուրիշ ո՛ր մէկ էրկրի
մէջ գերման գաղթականը աւելի մեծ
թիւով հաստատուած են, և աւելի
մեծ գործունէութեամբ զբաղած են
տարեցդարեօական, հողագործական,
աւետարական և մինչեւ իսկ կառավար-
ական ասպարէզներու մէջ, որպիսի
ի Ռուսիա, Բայց այժմ սլաւասեր և հա-
կաւորական հուսալէթիներ կաշտակ-
վոր տայ տայ կացուցեման, և ան-

Փորը Ախլոյ գաւառաց մէջ, առաւել-
լալագէտ արհեստագէտն տարբեր չափ տարբեր
է, և սակայն Անաստօյցի չափուն գիւն-
ցած արհեստոր բաւական չէ գործելու
Եւրոպական գործարարներու մէջ բան-
ութեւ արհեստին դէմ, Եւթմադրեմ
թէ, ընկի արհեստները պայտաւորներ
չափաւր, Տէրութեան մարտերը բարձ-
րացնել, Ասով աստիճան մը ի վերջա-
պէս, Թուրքիոյ արհեստներու ողորմ դրութիւնը

Վարչախմբի խոչընդոտներու գաղտնի
աներկայաբար թէ թ. Վուռնի եւս քան
զեւս արդարաւան ռոչըրթ թէեան մը կը
հետեւեի տնտեսական ինքեթ մէջ, եւ
մանաւանդ կը փափարի քաղաքիւր բը-
լիի ձեռնարկներն. Այս պատուա-
կան տարամբարութիւն հեռոցհեռե չե-
տուելով, աւնչուտ պիտի արտաբը-
րփախըւալ արդիւրեթ. Փորը Սփիոյ
մէջ գերման գաղթականաց յայտըրմն
իբրոյ թիւն յ' ե որ չի կնւալ գիւպիկ
կալն. Վառապարտութեան սուր ու-
շարքուրթեան, ե որ աւնչուտ քաղաքիւր
ըր պիտի լինի մըր իմաստուն ե հայ-
րենաբնալ նախարարաց' ամեն միջոցն-
րով օգնելու բնիկ տարերաց, որպէս զի
հարտութեանք եւ տնտեսական յա-
նարթութեամբ ու չման իրենց մէջ հաս-
տատուող օտար տարրերեն, քստ հայ-
րենաբնալ բազմաթիւց մըր Օղոստ. Ինք-
նակալին, որ նախանձանքներ ե իւր
հաւատարմի հպատակաց ապահովու-
թեան, բարեկեցութեան ե աւնչորթու-
թեան:

ԱՆՀԱՌԻՄ Պ. ԿՈՊԼԷԻ

«Յորալի կանգուն է Պ. Կոպլէի Լա-
վարարութիւնը, մեր է Պրատայի մի-
պիւն խաղարկիւնն ազատկալ է»
Այս հաշվարդը յայտարարութիւնը
կենը Պրատայի Իլյան տարւոյ յուն-
քուն տմուն է» Ինքնակրկին

Դիտելու է որ Գ. Կալբելի նախադաս-
ությունները կիրառվ Քաղաքի Բազմաբանյան
Ինտերնոմի Ընդունված րանսպարանին
միջապես ետքը, Ֆրանսայի մայրաքա-
ղաքին մեջ Արմատիկանան նոր, յաղ-
նախարհը բազմաբանյան պետք է վերա-
մաստան կուսակցությունը՝ կիրառ-
ուն. նախարհություններն որ գոյություն
են, որ, թեև, ընդիմ արմատական ան-
դամներ կը պարունակեց, առանկապես
պայման որ ճանապարհական ուղղություն
ունենք:

Պ. Կոլոզյէն անկման անվտանգ
պատճառն է վերևում յիշուողների խն-
դանը, որ վերջում այնպիսի նախաբա-
նութիւններ տալարին է իրանաստեղծ
յիշուողաց բաց ունի, ո՛չ թէ որովհե-
տեւ իրանաստեղծը երբևէ մէ, այլ
որովհետեւ իրանաստեղծը Կառավարու-
ման կը պահանջուին շատ ար բազմաթիւ
ձեռնարկութիւններ, զոր ուրիշ մեծ մէ-
նութեանց մէջ առեկէ կամ նուազ կը
պատահան տեղայն լիւրտաութիւնը
Գրանաւորը. չանորոշուող ընտանոցը և
Հանրային կրթութեան ինքուր ծախ-
սող Կառավարութեան վրայ են, որ
տակար վերջին տարուց մէջ փրանք
կէ կցած գլոխը զինուորական և ծո-
լային ծախսերն, և ընդհակառակն
Ինքնապաշտպանութեան ծախսն:

Երեսի. փողովը պիտի վիճաբանէր
Յանձնատնօրինի եղբակացու թիւան վը
պալ, և երկի Հեառըրէն կիտեր թէ
այդ վիճաբանութիւն անպատու երբ
ունեցած է նախարարութեան համար.
Արժանութիւնաց 180 քուէները միա-
մանութիւնը կարծող 275 քուէից մէջ
կիս անպուր.

Արմատականը արմատական ելմուտ-
ցուց կը խնդրէ։ Արմատական ելմուտ-
ցուց կը նշանակէ սորոց բնութիւնն մը,
որով կը բնութիւնը ըստ կարի ըլլէ հա-
մեմատութեամբ տուրք առնուլ աշ-
խատող դասերին հետ կարի բարձր
համեմատութեամբ ըստ տուր առնուլ հա-
բուստներին, համեմատութիւնը քա-
նակութիւն է, Արմատականաց պա-
հայտունն է որ, որինակի համար, ի՞նչ
հարաբերէն 100ին 1 համեմատութեամբ
տուրք կ'առնուի, միջին դասին 100ին
22 համեմատութեամբ առնուի, եւ ա-
ւելի հարուստներին 100ին 3 հա-
մեմատութեամբ, և այս համեմատու-
թիւնն բարձրացուի հարստութեան
աւարճանալուն համեմատ, Այսպէս շատ
մը աւելորդ հարստութիւնը օրինական
հետք մը կարողանալ ցոյցիլ գրաւուին
յօգուտը հաւարակաւ, Ստոկ Էտոն Բա-

[illegible]

Նորիս բանախառնության մեջ, որ իբրեւ համարադրապետ իր կարգով երբեք նշանակ չիսկ թուր, Պ. Կուլեջիւնը 1889թ. մարտեւտանահետին հատար եղած պատրաստութիւններ, իբրեւ միւսական ապացոյց թէ Զորանապաղատ մրցումներով միայն դրաբարէլ է, միտքէն չանցնունք պատերազմական տորթութիւններ, Պ. Կուլեջի անարարէն չափովի վաթսրեաններ, ուր Զորանապաղատին է խաղաղութիւնը, իսկ չափեր տանգութեամբ էին յօյժ, Ըստ չէ շնան անկ կարգիւ, իւր խոչեմութեամբ, պատրէ Երեւանի Երեւանի Երեւանի

(T-m. t r t t t t r n - t n L d f r l)

Միտեն ասոր կրօյ մտածել և ոչ մին
կը հարձակուիք Ռուսոյի գրութեւնը : Իր-
եւն ասոր ալ այսպիսի անշուկիով օր մը
գարձակալ Ալիսի դէպք Ռուսոյի մէջքն
հարձակուեց ու բաւաւ : Ստառտ, թիւոր-
թիւնք ինքն զամբարանի խնամեմ, ինչոք որ
դռնն ալ մայրս կը սեպուիս ու քեզն
դպրութիւն պահել չէլայն : Իմ տղա ինք
չէլայն : Եւ այսպիսի ի վեր՝ սրբուն կարգե-
ցաւ Ռեյային հետ ու հարձեմ նա ալ կ'ու-
շէ չիս : Թէ որ արժեւն իմ համարն, ասոր
գաղն հենի հարմարեթեանն : Ռուսոյս որ

տեղեց այս բանին վրայ կը մտածէր ու բոլոր երեսներ շարժալիկ յայտնաբերուէն թուէ պատահաւ այս բը, այսպիսի մը բառէ միայն։ Քիչէն ալ որդիս կը համարէր իւր եւ վրայ բը աշխէ բլլաւի կ'աւելնէ, զիցի ալ ոչ չէմ կրնար ըսել, բայց ի՞նչ որ բը մը մտածեմ ասոր վրէժն Եւ Աղիւր երեսն այս լեզի ինչեւ ու ռախալագաւ, որովհետեւ ինչեւս ասոր միտքն ինչ բլլաւի։ Ապա Առասն միտքն մնալով ՈՒՂԵԱՆ կանչեց իւր ըսաւ։ Եւն բը Աղիւրն պիտի տամ ու նա ալ զու հարսուելու ետեւի կը ցամախ Եւ Դոստաւ կարմիրեմը բաւ մի չպատասխանեց, բայց կերար մայրը կրկին լեզի խաբըր, ըսաւ։ Քիչէն քիչ արտփանի տեսեալք ինձի հանցէ Եւ Առասն ետեւը նորէն կանչեց Աղիւր ըսելով։ ՈՒՂԵԱՆ եւ ինչի արտփանի տեսալ, ի՞նչ որ դուռ ալ գնա կ'ուրեցի քերի հարսուելու նախ Խոստաւն առաւ ալ որ դուռնոր ալախաւ, բաւական տառա ժողովն ու արքին գոտիմն ու ընէ։

Բայց Ողբա խնա տղերք էր, երեսները
սխալաբար, աչքերները խոր մտած, գոյրը
խիստափոք, անակի մարդ երեսը նայել
չէր ուղիւր։ Իսկ Ալվին խնա գեղեցիկ երի-
տասարեք մ'էր, բարձրահասակ, հայտա-
նուր, բայց կտր ըլլալով տղերք կամ գէղե-
ցիկը ինչ բան ըլլալու ու Ողբային ինչ տե-
սակ տղերք ըլլալու չէր գիտեր։ Գլխաւորապէս
խօսքը տալու Ողբան ուղիւրը։ Այն ժամա-
նակ Ողբա իւր աշխատասիրութեամբը ե-
րկը տարանք մէջ ընդ իր ստակի փողոցը ու
բնէ մ'ալ բան ընտրելով փողոցը բաւական
ստակ ուղաւ, բռնեց իր մօրեղբորորդւոյն հետ
Աղբիւն գրելի գնա, բոլոր ունեցեալ տասակը
տարձնաւ ուրիշ բարձր ծախեցեալ եւ իրական

Լիպիսի աշերք բացուեցան՝ նախ բացուած
ժամանակը մտի խոցի մէջ մէջ էր օրդի:
Դէ մէկէն ի մէկ լի խաղաղարին. բայց ապա
հարկ լսելու համար զարհուրեց ու բազմապէս
տառն ցնորածի պէս էր աշխարհիս, ան-
տեսներուն, գողիգողի ծաղիկներուն, մե-
ծամեծ չէփերուն, լեւերուն, դաշտա-
նուն, գետերուն, ծառերուն ու մարդկան
հոգիներուն:

[illegible]

անքան անհայտ, ու թէ՛ ար. գրութեւն վրածանք
 իմ ձանդորդէն է կամ մեղքէն, զի առաջ
 չեմ գիտէր զայն: Մեկնեալեւն նամբով ար.
 չի գիտեր մտածութիւններ կը չգիտէին, իւր
 վրայը, միայն կ'ըսէր. «Երբովան անոր բա-
 րեւորութեամբ չէ մտածան, նա եղաւ. մի-
 ւերեւնով չէ հասնալ պատահալը, մեթալ ալ կը
 մտածէ ինչ չէր կրնար գտաւել չէր կրնար
 լաւաւ տեսնել ուրիշը մեկին, այլ ուրիշը
 էին յաւաքեր, վերջապէս հնձում նաեւ ու-
 թաղը չ'զոտի մը հասան Պարսկաստանի-
 նաւաշան հովիտ ու Սիլվա տեսնելով Սպի-
 ռիկ զի առաջին ու անոր այնքաներուն բա-
 րեւորութեւն իւրեղը գլխէն քնացալ Սպիւս տես-
 նալով անոր տես տեսան անտեսելի տեսնել տա-

եցաւ մնաց. որչափ կը ջանար իր տաճակ-
 քինը չի յայտնելէ. այնչափ իւր դէմքին
 լայն նկարուած էր այն, եւ երբոր Ողբա-
 րութիւնները պատմուող կը հարցունէր,
 «Ծնողքս միաքանիկա՞ն էր»:

Նորից գաղտնակ Աղջա սրբաւ իւր պատ-
մէր ի մատենայն, Հառիւց մենկեղծ մի-
նե երկուս ամիս մը առաք արախն էի յու-
շաղթ իր առողջ պիտի զառառան, բայց
հորեքոր նախաժողովի զբքի եւ պատաս-
տան մը չէի առնել, միակուս ժողեքորոր-
որուն նախաժողովի իր առի՛ տնոր մը մը ոչ զու-
տորաբար իմեղծ իւր եւ ոչ զբնի հառաք
սաք: Առաքիլով երկուս առնել ապառնեկե-
լառք ի մը յարկուս զ զուսեղ զարկել, ու
սախառնեալ իմը վար զուսեղ բացի, մէկ
ուս առնալ իր միակուս ժողեքորորով ի
բարոր զարգեցիլ բնէ համար, ըսաւ իր
առի՛ տնոր մէկեղծ ու վարպետ բժշկիկներու
արառնալով զբէ առնելու բժշկութեան եւ
իւր յոյն բնովով իր զուսեղ իմ բժշկ-
ութեան տնէն, եւս սո իւրզամ: Իւր
հառիւց անկէ ի վերէ իր կ'սպառնաւ ու Ապիւս
Խաչը շորհապառնութեան շարունակ, եւ նոյն
նախաժողովորդորով փոխառաւ, եւ առաքի
վարկի կառավարն արմիջեղծու, նաւ չեղաւ
եւ նորէն զնաք Ալեքե՛ղ զուսե իւր սիրա-

« Եւ Ներքինիս ու արտա չեա ամուսնացաւ :
Եւ Յայտնեմ չաղիս անոր չեա տարի
նայեցուցեմն ետք, որովհետեւ ուրիշ սի-
ւականներ ալ ունէր ու չարասիրտ աղջիկ
էր, թողաց Սայրան ու դնաց Թերիշ մե-
տ մը չեա ամուսնացաւ :
Ս.Յ. ժամանակ Սպին գղջաղով իր ըրած
պատմութեան թեանք վրայ, չիմաւ նաւ մը

Երևազդարից ներդնեցն անցած ժամա-
սանին յանդամարտն իրերորիցով որ նա-
երինն ընկղկով բարդ ուղեբեր յսեղգուե-
նա եմ մկնակ երեք հոգի արաքացան ու-
նոց մէք եր Աղայն Տարաւազք երկուսն
արեւն ապաւեւ ուրիշ լաւ փորձաներն ալ
ներդնեցով, ճիշդ վեց ամիս տաժանեիկ ու-
նեարտեցնէ յետա Սարգիստեանն դար-
ւա։ Կի յաւար որ Աղան պիտի դառն ու-
նան ամուսնանայ։ բայց քնոց որ Աղեւ
նախնին մէք վերին շուքը կուտար, ու-
րոր Աղայն տեսաւ, հոգի տաւ, նստաւ
ներկային մէք ուրաւ։ Վերջ անգամին
կամ ու փոխած բազմ ու իր տարիքին
նպաս մ։ նախ երբոր խաղցն դուրս եկար
նա կործեցն որ պիտի փախչէր։ բայց եր-
բոր շատ փնտնակով իմացայ բոլ փախաւոր
անկործ պիս հեւտեւ ուրիշին եկաւ փաս-
տ. չու պիտիք փառաւած իմնելու հիմա տան-
նալ։ Մայրն ալ իմ ինչուստեմեմանա
բայ չի զիմանալով ամաւ մի որ մեռաւ,
աչա եւ ալ իր մեռելին խաղց քարոտեալ
կի ներեւմ չու ապերախտաւեմանց,
պիշեւտեւ երբանաբար էիք, շարին կի
դուզմ որ ըստ տարմանքի դառնէ մ Աղեւ-
նա ըսեցով պատկերեալ անկործով, վերնա-
ստեղծ աստեղ ու հաղիւս ու սեղեւն։

Իսկ Ազգյայ Որբան տեսած ու այս խոս-
քը լսած ատենն, իբ կորորապալալ աշ-
տերն, իբ իրերը չէին գնահատած, մո-
տիբ կորտենալ, լեղուն բռնուհեղուն, ոչ
նար թալ եւ ոչ պատասխանել ու ախա-
տիբ իրնաւորալ տատարլ տենդէն բռնուած
որուն մի պէս զգաւորաւ ատեն տաշալի
թարարանք մի կ'առանար Յետոյ ան-
՝

արծ յուսմանստուգեալքս Գնաց իւր հօրը
մելլելի խոսիմքիկ քանակիները առաւ,
պատ պարտեցի զգեմբն մին ու արեւ-
ելիւն խաչիկ մէջ մօրը չիբիմէլ առաւեր-
բարտ տալի մէկ մեծ զիբեգման մէ փո-
ռը, մէկ իրաւան առ ձորը, տախտակ մը
ստատալը, տախտակէն ալ շուսն մը կա-
ւեց, հահ շեւեռեղ Ողբայի զիանէ, ու
մի անոր մատովք իր աշտընիբը հանեց,
կեպ Վասիկ եղան իր աշտընեբարտ
սցորեղեք պատանաւ ու եւ տալեք տի-
նէ յարքը չի գիցացը, զարմեղան տառիք
լոկ կուրցուեան զիւր մէկ մ'ալ աշխարհը
մեւնամա, պատկեցաւ Ողբային ցուրտ
մրմնիկ միայ, ըսելեք շուսնաւ ու թա-
ւեցաւ հողիկ խաչիկ, յաւիտեանական բն-
նմիկս իւր փառաբաղդիկ տարրիտե-
հի կեաւ:

Մ. Յ. ՃԱՆԵՐՄԵՐԻՆ

(Սոյն պատմութիւնը ճանրման
լրտի էֆնէտի գրած է իւր պա-
մնէկով թեան է ամանակ, աւելի քան
հաւան տարի առաջ, և յանձնած է
ըծիքը Հայաստան լրագրին, Սյւ օ-
րս պատմամամուր թէ հեռքն անցած
երկը Սէշն ու Ուշիկ ձեռտարգրին,
ատարակցիքը գալն իրը ձեռտարգրը-
յարթ ինչ,)

Դ. Լ.

սարտեղ մը փորած մինչոցն փորը դե
տուկով մը 100 ոսկիի չափ գումար մը

գտնենք, Այդ ոսկիները զուտ աւա-
րական են: Ստալը գտնողին ու պար-
տաւին տրոհող մէջ բաժնեւորու մասին
անհամաձայնութիւն ծագելով, այժմ
ստակին հաւատարմութիւն մէկու մը
տրուած է և խնդիրը դառարանի ձեռ-
նած:

—Այս օրերս Նիկոլայիւսէն Ռեժի-
կովն գտնող բաղարէն կան և յան-
կարծակի չառ որ կապիւնները տունը
կրնեցին ծխախոտ խողարիկներու հա-
մար, բայց ոչինչ գտան: Դեռտեղ շատ
անգամ անցորդները կը բռնեն և երբ
անոնց վրայ գտնուած ծխախոտը Ռե-
ժիկով չլինի, երկու մեծիւ տուգանք
կ'աւանդէ: այս պատճառաւ տասնի
չափ անձինք բանտարկուի են որոշեալ
տուգանքը վճարած չլինելուն համար:

—Բեժիկովն ի՞նչ թերթերու կամ լրա-
դարաց մէջ կը կարդայ 80 կամ 90
տարեկան մարդոց գոյութիւնը, բայց
այժմ Ատախապարի մէջ կայ անձ մը
եղադր Պապա անուն: Իր ճիշդ 105 տա-
րեկան է և տակաւին յիշողութիւնը
տեղը լինելով, կը յիշէ իւր Ժամանակին
պատահած երեւելի դէպքերն: Ամեն օր
չկուլայ կ'ընէ:

—Օղբիւ և խաղի հակառակ ընկե-
րութիւնը, զորս երեստարաբէ հիմնած
են, բաւական յառաջդիմութիւն կը
ունեն: պարտադրանք չկան ինչ զորու-
նի տուգանք կը վճարէ:

—Աւետուրը այժմ դադարեալ
վիճակ մ'ունին գրեթէ, բայց Ֆիլե-
մենի վրայ բաւական գործ կ'ըլլայ:
Մանր աւետուրն՝ որ բաւական զգո-
ւաւորութեանց կը բաղկան մանր դա-
մի պատճառաւ՝ այժմ դիւրացած է
նոր կորուած դրամներուն առատու-
թեամբ գտնուելուն պատճառաւ: Այս
տարի չեղաթմ հասնու, որ Բազմեռու-
եան կիլիկի հաստատուած տուրքով
բերուած է, սովորականէն աւելի բաժ-
նուեցաւ և վախ կայ որ գտնուած
տեղերը չպիտի բռնեն:

—Մ. Պատարի Մարտիան, եղբայր
հանգուցեալ Ստեփաննոս եպիսկոպոսի,
մուտն, նշանաւոր էր իւր վարած ազ-
գային գործերուն և քանիցս ընտրուած
էր թաղ. խորհրդով ատենապետ և ազ-
գային երեսփոխան, երկար Ժամանակ
վարած էր Խորաթի Ժողովոյն անդամու-
թեան պաշտօնն և իւր հաւատարմութիւն
ու ազգասիրական գործերով սիրելի
հանգիստացուած էր ինքեղեն:

Հ. Ա. Մ.

ՈՂՈՂՈՒՆԻՔ ՏԻՊԻՍԻ

ՊԱՂԱՍՏ, 11 տարի

Երեւանի մէջ չի համարուին ուրերս,
թէ եւ ոչ նուազ տակաւին կը դուրս եւ տեղե-
գորս իրազեակ ներառելով իրենցից: աւեր
եւ անպիտան իր տիպի այսօր Պարտա-
քարտի լուրջ, ամեն ուր յետադուրս
ու օրոգիսին հանգիստեան են մի տեսարանի
գոր չեմք մարդիկ ոչ մի երկրի և քաղաքի
համար:

Տիպիսի գետն որ կ'անցնի Պարտառն
և քաղաքը երկու տեսակաւ մասանց կը
բաժնէ, այս տարի սխառ ըստ սովորակա-
նին ամէլ մարտ տակաւ սկիզբէն սկսեալ,
բայց ըստ ուրի՞ Տիպիսիսի մասին և Մու-
սուլեան հնչողութիւն կ'անցնողը զու-
յալիկ կուտային թէ այս տարի այ անուս-
րաւորաց կա զի պիտի լինէր, ուստի և
բաւական խնամաւորութեամբ թուրքերուն
որդէն մի Պարտառն քաղաքին եւ իւր շըր-
ջապէս ուղղուել տղտա մաս: այլ այս
ձեռնարկը ոչինչ գործելն և հակառակ ը-
րոր տարեկան զգուշութեանց թուրք տան
երկու որ յառաջ ջրերն հասան սպիտակի
բարձրութեան որ հողի եղաւ թուրքերն
աւելի բարձրացնել, ուստի և երբայր
աւելի զարգացնելով թուրք տան զարգաց-
նելու որ երկու գիշեր հող ու քար կը
լըվ թուրքերն աւելի բարձրացնելն և
կարծեցինք թէ վառագի առաջն առնուած
է, այլ ստատուած ըստ հասաւ թէ քաղա-
քէն չորս տակ դուրս չ'ախառնուին ան-
գամ մի մեծ թուրք խառն է և ինչ Ժամ
չեղող ջրերն երեւացին աւելելով և ուր-
գիւղով պարզուել, այդի, դառաւ գիւղե-
րէ բուռն համարած զիմեով քաղաքին վա-
ր: Աւարեան եւ իրաւաստաւ քաղաքացի
գիւղեացին զիմել կարկատել քաղաքի ան-
միջական չափը եղաւ թուրքին, որպէս
զի երբ չափերն ուղղեցան զէմ քա-
ղաքն ազատ մնայ: մինչ այս գրաւուին
մէջ են ջրոց վրայէն իւր ջրեր կատարաւոր
կ'արգանեն և ուղեպիկ կը բարդինք թէ նոր
թուրքեր խորախորած են: ընդ այս կ'ը-
րեւան ջրոց վրայ տուրքերու առնուց զե-
րաններ, տնտեսներ, անկողին, վերմակ, ու-
րոց մէջ կ'ընենք թէ ինչ անարեւմտեց գոր-
ծած են ջրոց մինչեւ հասած են այն տեղ
Փաղաքի վերին ծայրին ստուեր մը կ'ընե-
լայ որ արագ կը մերձեցայ ջրոց հասնա-
լով: Կենդանու մը դիմել է արդեաւ թէ
տան կարտին, բայց ոչ այս է և ոչ այն
արագ մէջ, կենդանու մարդ մը, մերկ մարմ-
նով, աչքեր մուրաւ, մաքուր քամակներ
և որ յետադուրս արարական եւ յետադուրս
չարժեւորութիւն օգնութիւն կը գոյէ: քաղաքի
նաւակներ կը մերձենան մեծ դժուարու-
թեամբ կ'աւանդու զինքն և իւր ուսուցիչ
սիրին որդ վերայ հեծած էր: այս խնդ
մարդը կը պատմէ թէ Պարտառն յորս Ժամ
դէպի ի հիւսիս հարկաւորող արար տներ
բաղնուած և բնակեցը քամակն ապաստա-
նած են թուրքերուն բարձրութեց վրայ,
որք մէկ կողմէ գետի և միւր կողմէ դա-
տերն ուղղող ջրոց մէջ աննշան զեմ մը
կ'աւանդեն և ուրիշից կարելի չէ երկու հողաց
կարտին քաղաք: Անմիջական զգուշու մը
ձեռնարկ կ'ընէ այս ողորմութիւն երկու ա-

զատելու, և ինչ աղէկաւոր տեսարանաց կը
պատահի: հարկաւորող կ'աւանդու արագ
արք և կանայք մէկ գիւղեւորան մէջ իրենց
տան տեղը, պաշար, կապակք և կենդա-
նիք, ունեց իրենց ազգականք և զաւա-
կանք ջրոց գոյ տուած և մարտարող մա-
հաւանք զեմած, խոնաւ ցեղերու մէջ կը
մնան անթիկի քանակ և չորս Ժամ է վեր
ստալեկով Աստուծոյ ողորմութեան: Շողե-
նաւը կը հաւաքէ տանց ամեն, և կը մեր-
ձեցայ վեճ: Կայտը անեղորդի վեճով Քեա-
ղիմ փաշայի տանարային տան որ լողորովին
պաշարուած է ջրով: այլ քամակներ և վե-
հանձն փաշան ոչ միայն խոյս տուած չէ
վառագի, այլ վառագիով իւր տան ամ-
բութեան, վերի յարկին հաւաքած է լողոր
իւր չափը գտնուող և այլ արեւալի հե-
ղեղէ մինչեւ իւր քով փախչել կըցորդեն:
եւ գտնողը կը կերպի երկու օրէ ի վեր:
Շողեւոր գտնողը այ կ'աւանդու և կը դա-
նայ ի Պարտառն: ճանապարհին այլ աղե-
տակ տեսարան: ըստ որ որ ճամբայ ելած
էր Մուսուլէն, գետի հոսանքին չ'ուրս քը-
շուած և ելած է դաւաթերն, հոն իւր տակի
տիկիքը պատահած և լաւագ ջուրերու տանին
է լըած, իսկ մէջէ չորս անձիքը ըլլա-
ր մ գտած են այնչափ վաղոր ուր չորս հողի
հողի կ'ընան կայիկը առանց շարժիկ կա-
րեւորեալ: յո տահաւ տարակաւ օգնու-
թեան կը գտնեն և նաւագիտը նաւակ զը-
կ'ըլվ զանեղ ալ կ'աւանդ:

Այլ մին, քաղաք պատմութեան կէսն է
միայն, զի ինչ որ պատահած է ցարժ Տիպ-
իսի միայն ձախ եղեալ վրայ է պատա-
հած և եւ զեղերը տալաւին կայս է: ոչ
միայն որոշեալ է գետի այլ երկու ի ընդ
միջին է քան զգալականով, այլ նաեւ քա-
ղաքի նոյն մասն ետեւի կողմանց ալ հաս-
տատու են: անգիւղեղի թուրք ունի: այն-
պէս որ թէ եւ թուրքին ետեւի դառաւ ա-
րաւը ջրով ծածկուած է, բայց քաղաքը այլ
մասն իրեւ կ'ըլլ կը մնայ անմիւս և ան-
երկիւղ: այլ կուգայ առաջ ուրաքի երե-
ւոյն, այն Ժամ յորում 1887 տարի յառաջ
տարեք զարգեցան, երկին և երկիր շըր-
ժեցան երբ Արարիչն զհողին կ'աւանդէր:
եւ ահա քաղաքին զիմելի եղեղերն ընդ-
հանուր արդարութիւն կը բարձրացնէ: թու-
րքերն իրենցն: ուր, կ'ախառն անդհաւոր
կը լուսին և ընդհանուր արարտի կը տրէ
անմուտ արարտ: դիմելի եղեղեր թուրքե-
րու ետեւ հաւաքեալ ջուրերն ի գիւղեղ
ախառն կ'ուղղեն ըրոր թուրքին և իրենց
աւելումը միայն իր խոյն իրենց ճանա-
պարհ: հարկաւորող տաներ կը կործանին
և նոյնս միայնակ թուրքեր: կը կուգան
ջրոց կատարութեան դէմ: գետեղեղեայ
տակերին քանի մը կարգ միայն կը մնայ,
իսկ մնացեալը զոյ կ'ըլլ ջուր ջուրերուն:
Այն օրին ի վեր թէ գետի եւ թէ դու-
րանու ջրերը մաղի շափ պիտեւ չեն և
մարդ թ քաղաքը շըրժը տան Ժամն ճանա-
պարհ ջուր պատած է, այնպէս որ քաղա-
քին որպէս ինչ ուղղող քաղաքի դուռն
հասնել անմիջական յետոյ պէտք է հաւա-
քանք: երկուստ գետն ու յորաւած է և ճիւղ-
նակ քաղաքի մի մասը քանդած, բայց
հաղորդականութիւն չը կայ և մանրամասն
տեղեկութիւն չ'ունինք:

Երեւանի միայն զալով որ յառաջա-
յած է ջրոց այս ողորմութիւն, չեմ կ'ընար
ճիշդ տալ: միայն սո ստուգիլ գիտենք
թէ Պարտառն հարկուր առն ընդհանր քը-
շուած որք իրենց անմասնակ դարձուին ի
զատ երկուստ լողորմութիւն ալ կ'ընեն, ճիշդ հա-
լը (3000) տու ոսկի են մնաւուած, ցան-
ուած քարի ու յորեան ջրոց տակ մնալով
փառած, պարզեղեղերու արարտի որք հող-
չիւնուած են, անպիտան ընդհանր քաղա-
քի գիւղեղեայ տան տեղակ մասեր ջրոցած
և փշտցած են: իսկ թուրքերին երբ անձ
չորս յալիկ յանուան էր հանգուել մնա-
ուած են երկըք միայն 3000 հինգ հազար
ոսկի օսանան: Այդ երկրորդութեւ թէ
հողար պայտիս անմիւս կ'ախ ի Պարտառն
(թէ եւ շատ աւելի են զի նախկին կա-
ռուածութիւն եւ երկրաշարժը դասն թուրքեր
են միայն) մնալի գտնուող թէ — Ի՞նչ քիւ-
սիկին աւելի կ'ընէ, թուրքեւ շարժական
երեւի ձեռ պայ գտնար, բայց եւ չեմ վա-
րանիք ըստեղ թէ իրական ջրերն աւելի
չառ աւելի է: Տուրքերու, օրժարանց,
վաճառանոցներու մէջ ինչ արտաճիւղի տե-
սարան, ահա երկրաշարժ մը, որ չորս տա-
ւակ ի վեր կը ցանէ այլ ոչինչ քաղաքն է,
աւելին տարին մանանակն ողորմ մը,
երկրորդ եւ երրորդ տարին մարտին, այլ
այս տարի զարկ քանի մ'օրէն պիտի հը-
ծուի ցարեւել ալ խիտ յաղող է, հողար
տակը շափ նախորդ տարիներու մնաւոր
այտնի փառել, և ահա օրժարանց կը
մէջ արագ մը ցեղտու, գիւղին, աչքն այս
ու այն կողմ կը պտղեցնէ կը տեսնէ իւր
հողատէրն, որ կը գոյէ, հա, է՛ք կատարաւ

—Իրանէ թուրք մէջ ինչ, ինչ պատահած
արարք լողորմ: Երկու փառանք, զարգե-
լանաւ ու ճանաւ: Երկրորդին ընդհանր
կուլայ հողատէրն զի ոչ միայն իւր յոյսեր
փշտցած, այլ չորս տարի ի վեր հողագիւղ
զարգաց տուած գիւղաներն զորս պի-
տի ստանար նոյնս բերեղեղին այն ալ կը-
րած է նոյնս ցիր և ցան փառեղեղին, ըստ
որում պտղել կ'ունեն մ'երթը կ'են հողա-
տէրն և կ'են երկրաշարժ կ'աւանդ:

Այս երկրաշարժին զիմեղ ճանաւ է մի
այլ հողատեր որ գտնուածութիւն կ'ըլլայ
հողատէր թէ իւր հողն աւանդելն շատ
հեղի լինելով անդաւտ արարտին է ողորմութիւն
բայց իւր ուրաքութիւն թէ կը տեսէ: ահա
կ'ընեն տան հողի արք կ'աւանդ և ու-
ղորմին մանրեղեղ քոյտին զիմեղ, կար-
ձա յարական պատիկներն կուգան կը լը-
նուին կը դաւանեն երկրորդ հողատէրն:
—Երեւանի (**), զարգեցան, ալ ուսուցա-

պէ՛ք ալա՛հ, քաղաք իրաւ, վեճանաւ ճա-
նաւն հէլ էօվ թէլաթէ էօվ: Ուրիշը կը
դեմ ձեռն ի ծնողին և կ'ըրթայ միայնակ
ստակոյն, կուգան հնչողութիւն երկրորդ, չը-
րորը հարկաւորող խառնիք ընդելով ա-
մենքս ու Երայ հողիւնեղ լողորմ, այլ
ուր և մարդ որ ունենայ Երայ հողիւնեղ
թիւնը, քարէ սիրտ անդամ չի օրհնուր
հողատէրն անմուտ յաւաքանութեան և
մահաղերմ ողորմելի արարք աղեկաւոր
տեսարանին որք ջուրին զոյ տուած են ու-
մեն ինչ որ ունին և մահաւանց իրենց կեն-
դանիք որ արարտի միակ միջոց է իրենց
ճաւաղէ և որ նախկին վեճութիւնը նախկին
գիւր նոր կը ստիպ Մուսուլեան Արարի փա-
շայ յաղաղայ էր քաղաքէն այս աղեկի մի-
ջոցին, թէ եւ երբ լընց այս ընդհանուր
պատահաւոր փոխել հեռագրաւ միջկարա-
կան ու քաղաքական խոսքեր ուղղել և
խոստանալ տղոյ թէլաթէլաթով գալ տար-
ելու համար:

Այս լողորմ գետի ջուրն որ արդէն շատ
բարձր էր և եւ իւր բարձրանալովն այսօրի
չարքի պատճառաւ էր, սկսած է վերտոյն
կամայ կ'աւանդ լողորմալ, այլ ոչ ոք կը
չարքի, ոչ ոք կը մնայէ զարանք տանին
և ինչու, ինչ նախ կայ վերտոյն չոր-
չարքի և հողաց, ամենայն ինչ կատար-
է է, աւելու և աւելու անպիտանութիւն աւե-
նայն տեղ կը տրէ: պարզեղեղերու մէջ նա-
ւանդելով կը պտղեն հողատէրք, արար-
եղեղ իրենց կողմերն կ'ընեն իւր երե-
ւոյն: ալ ինչ հարկ կայ մասեղ ջուրերու
վրայ կամ թէ ոչ պիտի լընցան երբ նոր
ջուր գտն: անդուր թաղերու մէջ, զի
զաւտերն արդէն ծովայած են: իսկ քա-
ղաքի ողորման սպ: տեղեր թէլ չ'են, գոյէ
արագ մահ մը վեր կուտայ անմասնիկ յա-
ւոց և յաւաքանութեան, զի ունեց կարգ
ուր որ թէ եւ իւր ամեն դրամներն կը
րուածած է, այլ աւելի ցաւալի կարգ մը մար-
դի ալ ունինք որ պարտաւոր վարուցանք
ըրած են յաղաղով թէլ ըրորս աւանդութիւ-
նէն ոչ միայն պարզեղեղին կը վաճառեն այլ
եւ բաւական լա՛հ ալ կը մնայ իրենց:

Մ. Հ. Ս.

ՀԱՆԱԶԱՆԵՐ

ՄԵՆԱՄԱՐՆԵՆ ԱՅՍՐ ՓԱՐԵՆ ԻՆԿԱԺ

Մենամարն այսօր փարէ ինկաժ
անգլիական բանակին, որպէս բրիտա-
նական ընկերութեան ամեն դասուող
մէջ կը պատահէ որ այսօր խորագրանի
հարուածներ տան միմեանց կամ իրա-
բու աչք պալթիցներն հետեւիով: ալ
պարզապէս որ իրենց արկունք թալանէ
այս հարուածող կամ ու է լինանալիք
համար: Հասարակ դատարանաց կը դի-
մեն իրենց պատուարն վերժը լուծելու
համար: Այս բան այնքան խորագիւ
թալանացած է բարուց մէջ որ, տանն
Անգլիացիք ինչ, երբ մենամարն ջը-
րաւերն նամակ կ'աւանդ, դատաւո-
րին կը յանձնեն զան և դատիք բա-
նայ զըլլալին դէմ, աւանդ ոչ մէկու
պարմանք պատճառելու իրենց ընթաց-
քով:

Մի կարծիք թէ այս բարբերն ի
սկզբանէ անտի այսպէս եղած են, հա-
պա հետեւանք են խիտ և դաժմա-
օրէնք մը որ իւր ունի կը պատժէ մե-
նամարն և մահա: պատժով կը դա-
տապարտէ ամենին պատաւաւ որ մե-
նամարն ող մնացորն, ինչպէս գուհիկ
մարդապաշտութեան մը հիւնական: Նոյն
իսկ այդ օրէնք մեծ գիւղաւորութեամբ
սկսած է յարգուել հնչողութիւն, որով
հետեւ մենամարն, և ցմահ մնա-
մարն, ոչ ուրեք այնքան ծաղիկայ էր
որքան անգլիական հին բանակին մէջ:
Կայտի ինչպիսին հիւստանք նախկին
սպայ մը, Պ. Վ. Տուրքաւ, այս օրերս ջը-
րաւարական է զիւր մը որ այս մասին
խիտ հետաքրքրաւոր տեղեկութիւն-
ներ կուտայ: Յիսուս վաթսուս տա-
րեւ առաջ ոչ միայն կը մենամարն
ծաղիկայութիւն, հապա նաև յաճախ
կը մենամարնէն աւանդ վկայի, գոց
տեղ մը: Օրինակի համար, այս կեր-
պի տեղի ունեցաւ: Մարնի հարկաւոր-
պետին հապաւաւոր մենամարն երե-
ղեղական մը, Յարգ. Մը. Պիլիկ հետ,
խաղաղապետ Մը. Պիլիկ, Կուրուս
պատճառն էր թշուառացի հատուած
մը կնոյ մը նկատման: Ուրոշեցաւ
որ մարտիկներն աւանդին վախկոն
պանքին մը աննկին մէջ, և նախ կը-
ռնէ Մարնի ինչպիսին մէջ հետեւ
ուրն արմատական վրայ: Մը. Պիլիկ հետ,
Տիպիսի Մարնիսին
27. Տիպի: Տիպի: Տիպի: Տիպի: Տիպի:

Ընտրող արար են սակայն ընտրելաց
այն ցանկին զատ, ընդհանուր ցանկին մէջ
այնպիսի անձանց ևս տալ իրենց բուհե-
րը, բուհական է որ անհամապատասխան ընտ-
րելիութեան իրաւունք ունենան:
Կարգիւնը ընտրելաց որպէս նաեւ
երկրագիւղ քանի ի տես զըրած ընտրողաց
ցանկին վերայ օրինաւոր դիտողութիւն
պարտին դատարանին և միջոց յառաջ
վրայ մայիս 8 ուրաքին իրենց ներկայի առ
Ընտրողական ժողովն ունի թուական վերջ
դիտողութիւնը անընդունելի են:
Իսկ Կարգիւնն զըրածութիւնը որ-
պէս կարգիւն մայիս 10 կ'ըլլալ որ
ստատուած ժամը 12:30 միջոց 3 քաղաք-
էն պիտի ընդունուին, յորմ անմիջական
յետոյ քաղաքները զըրածութեան պիտի
ձեռնարկուին:

Ուստի կը հարկաւորել զհատկին ընտրող
որպէս զի քաղաքներն ի զորք զին իրենց
ընտրողական իրաւունքը:
4 մայիս 1887 Նախագահ
Խաղաղու Ընտրողական ժողովը
ՅԱՎԱՐՄ. Վ. ԱՆՈՏ

մէջ կը գտնուէին ուրիշ կանայք սպա-
ներու հետ, կը հետեւէր իրենցին և
հաճախով կ'ունեցէր իւր նուագա-
մուծեան, դադարեցող օրինքը: Ան-
միայնակ սպաններէն մին անպատկառ
կերպով հարցուց նմա թէ ինչու հա-
մար դադարեցուցած էր նուագաւո-
րութիւն: Որովհետեւ այդպէս հաճող
կը թուի ինչ, պատասխանեց բժիշկին:
—Ինչ ալ բնաւ հաճող չթուի, պա-
տասխանեց սպան: Անմիջական վե-
րսկեցեք նուագաւորութիւնն, երբ
ոչ չուր կը նետով զնեց: Տը. Եուսի,
որ լողալ չէր գիտեր, վերտոյն ձեռք
առաւ: արնքին եւ նուագեց մինչեւ
նաւամարտոյ: Սակայն տարտախաճա-
մին վրայ երեւուն պէս, մէկ կողմ
առաւ սպանն եւ ըսաւ նմա:
—Պարոն, քոյս եղող տիկիներն
ինչպէս և ձեր տիկիները չը վրդովե-
հաւաք, ըլլ մ'առաջ գլուխ ծռելի
ձեր վէս պահանջման առաջ, սակայն
հիմա անոր փոխարինութիւնը կը պա-
հանդէմ ձեռքէն: Երբ նոր տեղ էր,
վաղն առաւոտ արն ինչ տեղն եկէր և
սուրբով մենամարտեց: կը փափաքեմ
որ գործը մեր մէջ մնայ եւ վկայ չը
գտնուի:

Սպայն ընդունեց այդ պայմաններն
և յաղորդաւ առաւոտ, որոշեալ պահուն,
Ժամադրաւորութիւնը գտնուեալ:
Որքան մեծ եղաւ իւր զարմանքն
երբ բժիշկին, որ հոն կեցած էր, յան-
կարծաւ զարգանէն արտաճանակ մը հանց
և իւր գլխուն նշան առաւ:
—Ինչ կ'ընէք, գոյեց սպան, որ-
շուած չէր որ սուրով պիտի մենամար-
տեցիք:

—Այդպէս և, պատասխանեց բժ-
իշկին, ուստի և առ այժմ նախապատ-
րաստական փոքր փորձ մը պիտի ընէր
միայն: Պիտի բարեհաճէր քննէ մը
պարզ զոր եւ պիտի նուագեմ սրնգին
վրայ, երբ չէր ուղիւ որ գտնիւրեղի
պալթիցներն:

—Թախալը մ'է այս ունի մը...
Բժիշկին անդադարէն մնաց: Պար-
քը կամ պարզ կամ մեղմ, Սպայն
նախամեծար համարեց պարզ, Ուստի
քաղաքը ծամ մը պարզ, որմէ յետոյ
բժիշկը զըրածն զնեղով օրինքն, ը-
սաւ:

—Այժմ, պարոն, աւանդիք տալիք
չնայ, երբէկ դուք անկաւայ նուագե-
լու ինչ, այսօր ալ եւ զնեղ պարզ
տալի: Ձեր որդանալը իրենց ներքին
եւ ինչ կ'ուղիւ մենամարտի, սակայն
այդ պարագային, վրայներու ներկա-
յ

